

Διερευνητική εργασία: Η ελληνική ιστορία μέσα από τη δισκογραφία του 1960-1974

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε το
America, The voyage

Οι ομάδες εργασίας:

«Ανώνυμες»

Ζαφειροπούλου Μαργαρίτα
Σταματάκη Αρμονία
Φωτάκη Σμαράγδα

«Γατόπαρδοι»

Αγγελής Σωκράτης
Αθέρας Αθανάσιος
Λυμπερόπουλος Διονύσιος
Σπανίδης Παντελής

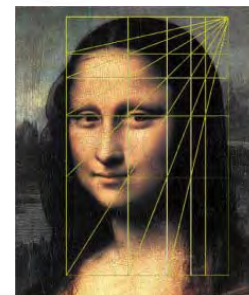
Μοβ πάνθηρες

Αναστασία Ελένη
Βλάχου Σίσσυ
Δούρου Ειρήνη

Ομάδα Μυστηρίου

Δρεκόλια Μαρία
Καρτεράκη Αριάδνη
Ραχιώτη Δέσποινα
Φασουράκη Ραλλού

Ροζ Πάνθηρες

Διαμαντοπούλου Αμαρυλλίς

Πευκιανάκη Έλενα

Τόκκα Ειριάννα

Υπεύθυνοι καθηγητές:
Δημητρίου Ελένη
Παπαδόπουλος Μιχάλης

Τα δύο αντικείμενα της μελέτης:

1. Τα τραγούδια που γράφτηκαν και κυκλοφόρησαν τη «χρυσή εποχή» από το 1960 ως την πτώση της δικτατορίας, το 1974

2. Οι ιστορικές συνθήκες που καθόρισαν το περιεχόμενο και το ύφος αυτής της δισκογραφικής παραγωγής και το καθρέφτισμα της νεότερης ελληνικής ιστορίας στους δίσκους αυτούς.

Το ελληνικό τραγούδι του '60-74 **διαμόρφωσαν οι παρακάτω περιστάσεις:**

- ✓ Η δίψα του μεταπολεμικού κόσμου για δικαιοσύνη,
- ✓ οι ανησυχίες των πρωτοπόρων νεολαίων,
- ✓ οι μνήμες της τραγικής δεκαετίας του '40 και η ανάγκη των Ελλήνων να κλείσουν τις πληγές του εμφυλίου,
- ✓ η κρίση του κοινοβουλευτισμού, εξαιτίας των παρεμβάσεων του θρόνου στην πολιτική ζωή και
- ✓ η λογοκρισία αυτής της περιόδου.

Μέχρι το τέλος σχεδόν της **δεκαετίας του 1950 στο τραγούδι κυριαρχούν:**

- η μίμηση του αμερικάνικου τρόπου ζωής,
- ο πρόχειρος ανούσιος στίχος «Στο τσούμπο τσάμπο χορεύουνε μάμπο» ή «τσικά τσικά μπουμ ολέ ολέ»,
- η συναισθηματολογία (οι προδομένες αγάπες, η άστατη γυναίκα, ο «παλιός καλός καιρός»),
- το μάμπο, η ρούμπα, το τσα τσα, το μπούκι μπούκι, που αντανακλούν την έξωθεν πολιτική αλλά και πολιτιστική κηδεμονία,
- απουσιάζει εντελώς η αναζήτηση ενός τραγουδιού με ελληνική ταυτότητα.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι

Τη **δεκαετία του 1960** το ελληνικό τραγούδι επαναπροσδιορίζεται.
Πρωτοπόροι σ' αυτή τη διαδικασία:

ο Μάνος Χατζιδάκις
(διάλεξη του 1948 για
την ομορφιά των
λαϊκών τραγουδιών)

και ο

Μίκης Θεοδωράκης
(Επιτάφιος)

Κοινή αφετηρία τους το **λαϊκό τραγούδι**.
Κοινός στόχος τους η δημιουργία μιας μουσικής γλώσσας με **ελληνική ταυτότητα**.

Η ομάδα «Γατόπαρδοι»

Αγγελής Σωκράτης
Αθέρας Αθανάσιος
Λυμπερόπουλος Διονύσιος
Σπανίδης Παντελής

**μελέτησε και παρουσίασε τους
παρακάτω δίσκους:**

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

1961 – Επιτάφιος

1962 - Το τραγούδι του νεκρού αδερφού

1964 – Το άξιον εστί

1964 – Χρυσοπράσινο φύλλο

1965 – Μαουτχάουζεν

1966 - Ρωμιοσύνη

1967 – Ο ήλιος και ο χρόνος

1968 – Τα τραγούδια του Ανδρέα

Αγγελής Σωκράτης

Αθέρας Αθανάσιος

Σπανίδης Παντελής

Σπανίδης Παντελής

Λυμπερόπουλος Διονύσιος

Αθέρας Αθανάσιος

Σπανίδης Παντελής

Λυμπερόπουλος Διονύσιος

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΛΔΑΡΑΣ

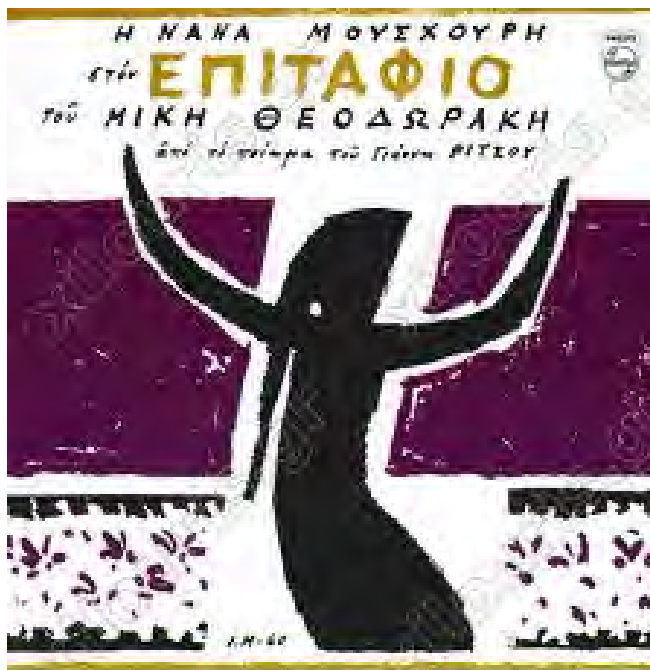
1972 - Μικρά Ασία

Αγγελής Σωκράτης

Ο Σωκράτης Αγγελής παρουσίασε το δίσκο **Επιτάφιος** του Μίκη Θεοδωράκη που κυκλοφόρησε το 1961, σε στίχους του Γιάννη Ρίτσου.

Τα πρωτοποριακά στοιχεία του δίσκου:

- η καταγωγή του ήχου από τη βυζαντινή υμνωδία, τα δημοτικά και τα λαϊκά μας τραγούδια,
- η ποίηση γίνεται τραγούδι σε γνήσιους ελληνικούς ρυθμούς.

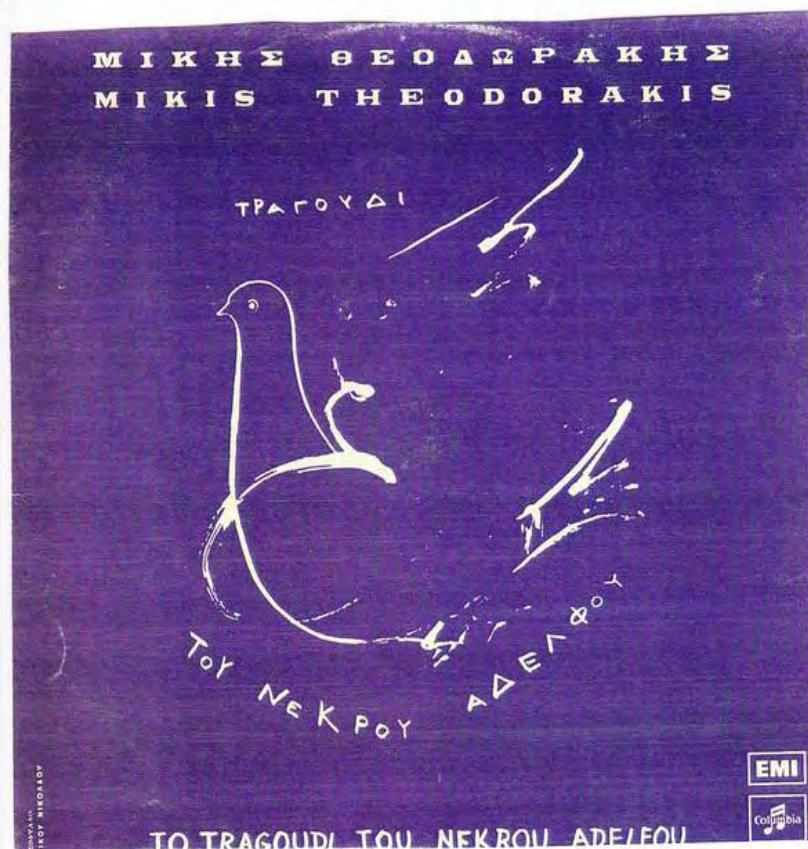
Κάντε κλικ για ν' ακούσετε το τραγούδι, Γιε μου

Πηγή έμπνευσης του **Ρίτσου** υπήρξε η παραπάνω φωτογραφία από εφημερίδα. Πρόκειται για το θρήνο μιας μητέρας διαδηλωτή, του Τάσου Τούση, ο οποίος σκοτώθηκε στις συγκρούσεις των απεργών καπνεργατών και της αστυνομίας του Μεταξά, στη Θεσσαλονίκη το 1936.

Ο **Θάνος Αθέρας** παρουσίασε τους δίσκους του Θεοδωράκη **Ρωμιοσύνη (1966)** και το **Τραγούδι του νεκρού αδελφού (1962)**, που μιλά για τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο.

Στο **Τραγούδι του νεκρού αδελφού** ο Θεοδωράκης επιδίωξε μέσα από μια «**λαϊκή τραγωδία**» να διατηρήσει στη μνήμη του λαού και να τιμήσει τον χορό των χωρών, τον ζειμπέκικο, συνδέοντάς τον με τα πάθη του λαού.

Επιθυμία του Θεοδωράκη επίσης ήταν να ξορκίσει το κακό του εμφυλίου φερώντας του τα ρούχα της ποίησης και της μουσικής.

Έτσι το 1962 έντυσε με τα τραγούδια του δίσκου **Τραγούδι του νεκρού αδελφού** μια λαϊκή παράσταση του **Μάνου Κατράκη**.

Το σενάριο της παράστασης στηρίχτηκε στην αρχαία τραγωδία και στον αλληλοσκοτωμό του **Ετεοκλή** και του **Πολυνείκη**, των δύο αδελφών που στράφηκαν ο ένας κατά του άλλου, αφήνοντας τη μάνα **Ιοκάστη** να τους θρηνεί.

Αυτός ο Πανάρχαιος Μύθος επαναλήφθηκε στην Ελλάδα την περίοδο **1943-1949** αφήνοντας παντού ερείπια.

Στο τραγούδι **Στα περβόλια** ο ήρωας σαν άλλος Διγενής παλεύει με το Χάρο.

Στα περβόλια

Στα περβόλια, μες στους ανθισμένους κήπους,
σαν άλλοτε θα στήσουμε χορό
και τον Χάρο θα καλέσουμε
να πιούμε αντάμα και να τραγουδήσουμε μαζί.

Κράτα το κλαρίνο και το ζουρνά
κι εγώ θα 'ρθω με τον μικρό μου τον μπαγλαμά.
Αχ, κι εγώ θα 'ρθω...
Μες στην μάχη τη φωτιά με πήρες, Χάρε,
πάμε στα περβόλια για χορό.

Στα περβόλια, μες στους ανθισμένους κήπους,
αν σε πάρω, Χάρε, στο κρασί,
αν σε πάρω στον χορό και στο τραγούδι,
τότες χάρισέ μου μιας νυχτιάς ζωή.

Κράτα την καρδιά σου, μάνα γλυκιά,
κι εγώ ειμ' ο γιος που γύρισε για μια σου ματιά
Αχ, για μια ματιά..

Για το μέτωπο σαν έφυγα, μανούλα,
εσύ δεν ήρθες να με δεις.
Ξενοδούλευες και πήρα μόνος μου το τρένο
που με πήρε περ' απ' τη ζωή...

**Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι**

Έργο του Δ. Σκουρτέλη
«Η πάλη του Διγενή με το Χάρο»

Το όνειρο

Δυο γιους είχες μανούλα μου
δυο δέντρα, δυο ποτάμια,
δυο κάστρα Βενετσιάνικα,
δυο δυόσμους, δυο λαχτάρες.

Ένας για την ανατολή
κι ο άλλος για τη δύση
κι εσύ στη μέση μοναχή
μιλάς, ρωτάς τον ήλιο.

Ήλιε που βλέπεις τα βουνά,
που βλέπεις τα ποτάμια,
όπου θωρείς τα πάθη μας
και τις φτωχές μανούλες.

Αν δεις τον Παύλο φώναξε
και τον Ανδρέα πες μου.
Μ' έναν καημό τ' ανάστησα,
μ' έναν λυγμό τα εγέννα.

Μα κείνοι παίρνουνε βουνά,
διαβαίνουνε ποτάμια,
ο ένας τον άλλο ψάχνουνε
για ν' αλληλοσφαγούνε.

Κι εκεί στο πιο ψηλό βουνό,
στην πιο ψηλή ραχούλα
σιμά κοντά πλαγιάζουνε
κι όνειρο ίδιο βλέπουν.

Στης μάνας τρέχουνε κι οι
δυο το νεκρικό κρεβάτι.
Μαζί τα χέρια δίνουνε,
της κλείνουνε τα μάτια.

Και τα μαχαίρια μπηγουνε
βαθιά μέσα στο χώμα.
Κι απέκει ανέβλυσε νερό
να πιεις να ξεδιψάσεις.

**Σκηνή από την ταινία
του Παντελή Βούλγαρη
«Ψυχή βαθιά»**

Ο **Παντελής Σπανίδης** μελέτησε τους δίσκους του

Μίκη Θεοδωράκη:

Το άξιον εστί (1964)

Χρυσοπράσινο φύλλο (1966)

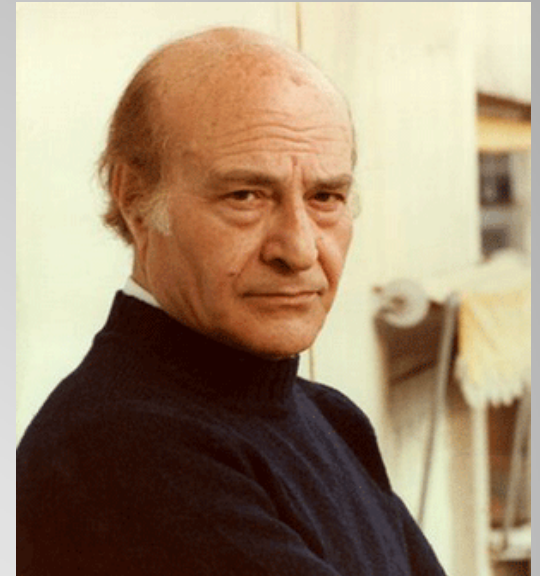
Ο ήλιος και ο χρόνος (1967)

Το Άξιον Εστί του Μίκη Θεοδωράκη σε ποίηση Οδυσσέα Ελύτη, ένας δίσκος με εξώφυλλο Γιάννη Τσαρούχη, αποτελεί **σταθμό** στην ελληνική μουσική. Το κτίσιμο της φόρμας του «Άξιον εστί» βασίζεται σε μία αξιοθαύμαστη εναλλαγή ανάμεσα στον ψάλτη (ύμνοι), τον αφηγητή (αναγνώσματα) και το λαϊκό τραγουδιστή (χορικά).

Ο **Οδυσσέας Ελύτης** - ανθυπολοχαγός στη ζώνη πυρός του αλβανικού μετώπου- αναδεικνύει στο ποίημα **Άξιον εστί** τον τιτάνιο ηθικό, πνευματικό και ψυχικό αγώνα του ελληνικού λαού.

Έγραψε ο ίδιος για το Άξιον Εστί: «Εβλεπα καθαρά ότι η μοίρα της Ελλάδας ανάμεσα στα άλλα έθνη ήταν ό,τι και η μοίρα του ποιητή ανάμεσα στους άλλους ανθρώπους, και βέβαια εννοώ τους ανθρώπους του χρήματος και της εξουσίας. Αυτό ήταν ο πρώτος σπινθήρας, ήταν το πρώτο εύρημα, και η ανάγκη που ένιωθα για μια δέηση μού 'δωσε το δεύτερο εύρημα, να δώσω δηλαδή σ' αυτή τη διαμαρτυρία μου για το άδικο τη μορφή μιας εκκλησιαστικής λειτουργίας. Έτσι γεννήθηκε το Άξιον Εστί».

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι της Δικαιοσύνης

Το Χρυσοπράσινο
φύλλο ήταν η μουσική
για την ομώνυμη
ταινία που ετοίμασε το
1964 ο Μίκης
Θεοδωράκης για την
Κύπρο και την
πολυτάραχη ιστορία
του βασανισμένου
αλλά και περήφανου
λαού της.

Το "χρυσοπράσινο φύλλο" του τραγουδιού δεν είναι ένα τυχαίο. Υπάρχει ένα είδος βελανιδιάς που φυτρώνει μόνο στην Κύπρο με τη μια πλευρά των φύλλων της να χρυσίζει και την άλλη πράσινη!

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι Χρυσοπράσινο

Ο Διονύσης
Λυμπερόπουλος
παρουσίασε τους δίσκους
Μαουτχάουζεν (1965) και
**Τα τραγούδια του Ανδρέα,
(1968)**.

Τα τραγούδια που αποτελούν
τη Μπαλάντα του
Μαουτχάουζεν, βασίζονται
στις εμπειρίες του **Ιάκωβου
Καμπανέλλη** ως πολιτικού
κρατούμενου στο αυστριακό
στρατόπεδο συγκεντρώσεως,
τις οποίες περιγράφει στο
βιβλίο του *Μαουτχάουζεν*. Το
έργο είναι ένας ύμνος στην
ειρήνη και στον έρωτα που
ανθίζει παντού.

Ο ΔΡΑΠΕΤΗΣ

Ο Γιάννος Μπερ απ' το βοριά
το σύρμα δεν αντέχει.
Κάνει καρδιά, κάνει φτερά,
μες στα χωριά του κάμπου
τρέχει.

"Δώσε, κυρά, λίγο ψωμί
και ρούχα για ν' αλλάξω.
Δρόμο να κάνω έχω μακρύ,
πάν' από λίμνες να πετάξω."

Όπου διαβεί κι όπου σταθεί
φόβος και τρόμος πέφτει.
Και μια φωνή, φριχτή φωνή
"κρυφτείτε απ' τον δραπέτη".

"Φονιάς δεν είμαι, χριστιανοί,
θεριό για να σας φάω.
Έφυγα από τη φυλακή
στο σπίτι μου να πάω".

Α, τι θανάσιμη ερημιά
σου Μπέρτολτ Μπρεχτ τη χώρα.
Δίνουν το Γιάννο στους Ες-Ες,
για σκότωμα τον πάνε τώρα.

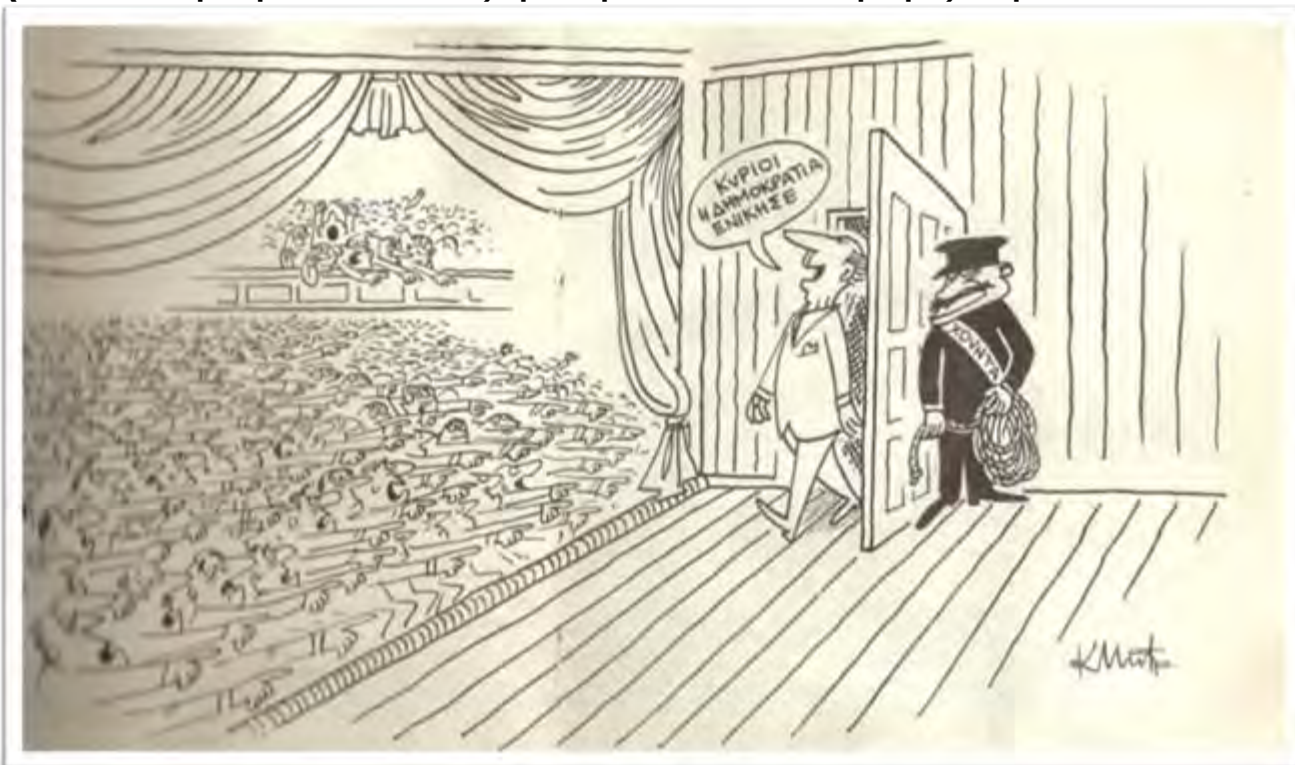

Το μνημείο των Εβραίων στο Μαουτχάουζεν

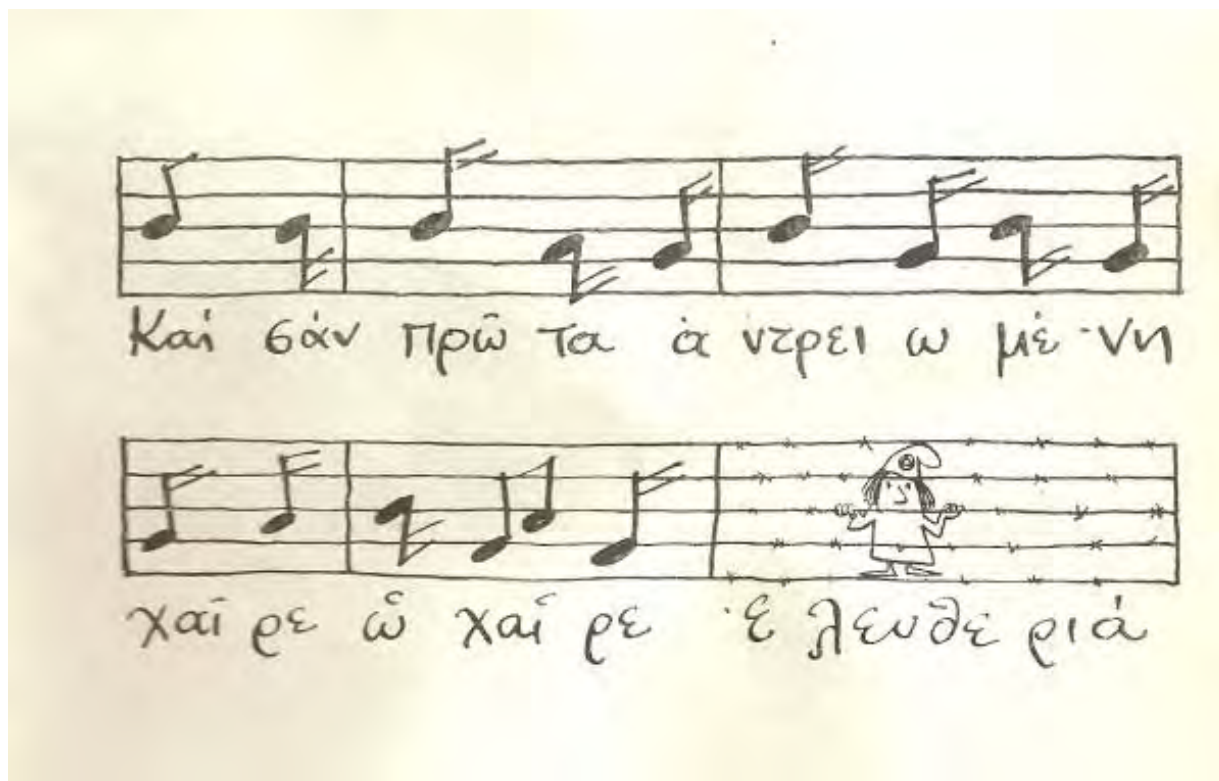

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι ο δραπέτης

Στα τραγούδια του Θεοδωράκη της δεκαετίας του '60 ο λαός «έβλεπε σαν σε καθρέφτη το πρόσωπό του, τους αγώνες, τους καημούς, τα πάθη του... Πλήθος γεγονότων του ιστορικού μας βίου συνδέθηκαν άρρηκτα μ' αυτά τα τραγούδια, τα οποία αποτέλεσαν τον άξονα της δημόσιας ζωής, που γύρω του στράφηκαν κάθε είδους προοδευτικές κινητοποιήσεις και διεκδικήσεις. Ιδιαίτερα ο φοιτητικός κόσμος, η **“νεολαία Λαμπράκη”**, η **γενιά του 114** και του **ανένδοτου αγώνα**, βρήκαν στα τραγούδια του Μίκη Θεοδωράκη τον ιδεώδη σύμμαχο στα οράματά τους για μια καλύτερη ζωή».

Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 60 και ως την επιβολή της δικτατορίας ο Θεοδωράκης στοχεύοντας στη **μουσική διαπαιδαγώγηση** και το **ανέβασμα της πνευματικής στάθμης του λαού** αγωνίζεται με συναυλίες σε όλη την Ελλάδα, με διαμαρτυρίες και καταγγελίες εναντίον της λογοκρισίας και των απαγορεύσεων.

Ο Σωκράτης Αγγελής παρουσίασε το δίσκο **Μικρά Ασία**, του Απόστολου Καλδάρα. Το **1972** ο Απόστολος Καλδάρας γράφει τραγούδια για το δίσκο Μικρά Ασία. Επηρεασμένος από τον τόπο γέννησής του, τα **Τρίκαλα**, στον οποίο είχαν καταφύγει χιλιάδες **πρόσφυγες**, και ζώντας από κοντά το δράμα και τις προσπάθειές τους να σταθούν ξανά στα πόδια τους, ζητά από τον Πυθαγόρα να γράψει τους στίχους για τα τραγούδια του.

Σμύρνη

Η Σμύρνη, μάνα, καίγεται, καίγεται και το βιος μας,
ο πόνος μας δε λέγεται, δε γράφεται ο καημός μας.

Ρωμιοσύνη, ρωμιοσύνη δε θα ησυχάσεις πια,
ένα χρόνο ζεις ειρήνη και τριάντα στη φωτιά.

Η Σμύρνη, μάνα, χάνεται τα όνειρά μας πάνε.
Στα πλοία όποιος πιάνεται κι οι φίλοι τον χτυπάνε.

Ρωμιοσύνη, ρωμιοσύνη δε θα ησυχάσεις πια,
ένα χρόνο ζεις ειρήνη και τριάντα στη φω

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι Η Σμύρνη

Ο άλλος πόλος της ανανέωσης στο τραγούδι είναι η μουσική του **Μάνου Χατζιδάκι**. Χαρακτηριστικά του:

- ✓ η εκλεκτικότητα,
- ✓ η επιμελημένη στη λεπτομέρεια ενορχήστρωση,
- ✓ η απόφια ελληνικότητα του ύφους του,
- ✓ μια εντύπωση **αναπόλησης** στις ενορχηστρώσεις των λαϊκών και ρεμπέτικων
- ✓ η διατήρηση από το λαϊκό τραγούδι του πνεύματος, του ήθους και της ατμόσφαιράς του.

Η Ομάδα Μυστηρίου

Δρεκόλια Μαρία
Καρτεράκη Αριάδνη
Ραχιώτη Δέσποινα
Φασουράκη Ραλλού

Παρουσίασε έργα των συνθετών:

Μάνος Χατζιδάκις
Σταύρος Ξαρχάκος

Οι δίσκοι που παρουσίασαν:

Του **Μ. Χατζιδάκι**

Ματωμένος Γάμος- Παραμύθι χωρίς όνομα (1965)

Δρεκόλια Μαρία

Αμέρικα-Αμέρικα (1963)

Καρτεράκη Αριάδνη

Καπετάν Μιχάλης (1966), του Μ. Χατζιδάκι
Το μεγάλο μας τσίρκο (1974), του Σ. Ξαρχάκου
Ραχιώτη Δέσποινα

Του Μ. Χατζιδάκι
Ο σκληρός Απρίλης του '45 (1971-74)
Μυθολογία(1965)
Φασουράκη Ραλλού

Η Μαρία Δρεκόλια παρουσίασε το δίσκο **Παραμύθι χωρίς όνομα** (1965), του **Μάνου Χατζιδάκι**, που έγραψε για το ομώνυμο θεατρικό έργο του **Ιάκωβου Καμπανέλλη**. Πηγή έμπνευσης των στίχων του Καμπανέλλη ήταν το βιβλίο της **Πηνελόπης Δέλτα**, που το έγραψε μετά το 1909, για να εκφράσει την απογοήτευση των Ελλήνων από τα απανωτά λάθη στη διακυβέρνηση της χώρας: τον αποτυχημένο **πόλεμο του 1897** με τους Τούρκους, την **πτώχευση**, την επιβολή του **Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου** στην Ελλάδα, το **σβήσιμο των ελπίδων** για την **απελευθέρωση** της Μακεδονίας και των άλλων αλύτρωτων περιοχών.

**Τι λέει η Δέλτα στο
«Παραμύθι χωρίς όνομα»;**

Μια ανώνυμη χώρα βρίσκεται σε απόλυτη παρακμή εξαιτίας της ανικανότητας, της ηλιθιότητας και της αδιαφορίας των αρχόντων και των αρχομένων. Όταν, αντί βοήθειας που ζητούν από το γείτονα βασιλιά, λαμβάνουν σε κιβώτιο μια γαϊδουροκεφαλή, η προσβολή τους κινητοποιεί και με επικεφαλής ένα νέο ηγέτη, αναδιοργανώνουν το κράτος, νικούν τον υβριστή και του επιστρέφουν το πεσκέσι.

Έκτορας και Ανδρομάχη

Από το Τρωικό κάστρο η Ανδρομάχη στον Έκτορα που κίναε για τη μάχη φώναξε με φωνή φαρμακωμένη:

«Στρατιώτη μου, τη μάχη θα κερδίσει, όποιος πολύ το λαχταρά να ζήσει. Όποιος στη μάχη πάει για να πεθάνει, στρατιώτη μου για πόλεμο δεν κάνει»

Έτσι κι εμένα η κόρη του Γαβρίλη σαν έφευγα στις 20 τ' Απρίλη μου φώναξε ψηλά από το μπαλκόνι:

«Στρατιώτη αν θες τη μάχη να κερδίσεις, μια κοπελίτσα κοίτα ν' αγαπήσεις. Όποιος το γυρισμό του όρκο δεν κάνει, στρατιώτη μου, τον πόλεμο τον χάνει»

Ο Καμπανέλλης θέλοντας αλληγορικά να δώσει **μήνυμα αποφασιστικότητας στους Έλληνες** βάζει μια γυναίκα, την Ανδρομάχη, να υπενθυμίσει σε όλους ότι **πρέπει να έχουν στόχο**. Να πιστεύουν ακράδαντα στη νίκη, όταν πρόκειται να πάνε στον πόλεμο. Και από τον Τρωικό πόλεμο μεταφερόμενος ο στιχουργός **στις μέρες του '60** στέλνει **μήνυμα στους Έλληνες** πως ο αγώνας τους για ανοικοδόμηση της πατρίδας τους δεν μπορεί να πετύχει, αν δεν έχει το πάθος ενός ερωτευμένου νέου να γυρίσει στην αγαπημένη του.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι Έκτορας και
Ανδρομάχη

Η **Αριάδνη Καρτεράκη** παρουσίασε το δίσκο **Αμέρικα Αμέρικα**, μουσική και τραγούδια του **Μάνου Χατζιδάκι** για την ταινία του **Elia Kazan** (1962-63).

Το σενάριο της ταινίας παρουσιάζει τις απεγνωσμένες προσπάθειες ενός Έλληνα της Τουρκίας, του Νίκου Τοπούζουγλου, να πραγματοποιήσει το όνειρό του στα τέλη του 19^{ου} αιώνα: να μεταναστεύσει στην Αμερική. Στο όνομα αυτού του ονείρου εντέλει θυσιάζει μια πολλά υποσχόμενη ζωή στην Πόλη.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι The dance of
Vartan

Ταυτόχρονα παρουσιάζεται το κοινωνικό φαινόμενο της **μετανάστευσης**, ιδιαίτερα των Ελλήνων, και της **ξενιτιάς**. Παρουσιάζονται οι φάσεις της ελληνικής μετανάστευσης και οι συνέπειές της.

ΤΑ ΛΟΥΣΤΡΑΚΙΑ **Νίκου Γκάτσου**

**Δουλειά και χαμαλίκι
και βρώμα κι απλυσιά
μαζευτήκαν οι λύκοι
να μπουν στην εκκλησιά.**

**Κοιμάμαι στο χαλίκι
χορταίνω από βρισιά
και μ' έχει σαν σκουλήκι
του κόσμου η μπαμπεσιά.**

**—Πού θα πάμε πού θα πάμε
τι θα φάμε τι θα φάμε;**

**—Έκλεψα μια λαμαρίνα
με ζεστή ζεστή φαρίνα.**

**—Σώπα σώπα, σώπα σώπα,
δε μου το 'πες δε σου το 'πα.**

**—Πάψε πάψε, πάψε πάψε,
κι ό,τι βρεις μπροστά σου χάψε.**

Στα λουστράκια μαθαίνουμε για τα βάσανα των μεταναστών. Τους έτρωγε η βρώμα και η απλυσιά, αφού καταπιάνονταν με χαμαλίκια και άλλες παρεμφερείς δουλειές, ενώ είχαν συνεχώς πάνω από το κεφάλι τους κάποιον να τους επιτηρεί.

Κοιμόνταν στους δρόμους, τους έβριζαν καθημερινά και τους συμπεριφέρονταν σαν να ήταν σκουπίδια.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι Τα λουστράκια

Η Δέσποινα Ραχιώτη παρουσίασε το δίσκο του Μάνου Χατζιδάκι «Ο Καπετάν Μιχάλης», τη μουσική του οποίου έγραψε για την παράσταση του Ελληνικού Λαϊκού Θεάτρου, σε σκηνοθεσία Μάνου Κατράκη, το 1966. Πηγή έμπνευσης το ομώνυμο μυθιστόρημα του Νίκου Καζαντζάκη, από το οποίο ο Γεράσιμος Σταύρου χρησιμοποίησε αυτούσιες φράσεις για να γράψει τους στίχους των τραγουδιών. Παρουσιάστηκε επίσης συνοπτικά η υπόθεση του βιβλίου και οι αγώνες της Κρήτης για την ένωση με την Ελλάδα.

Δεν ήταν νησί

Δεν ήταν νησί!

Ήταν θεριό που κείτονταν στη
θάλασσα.

Ήταν η Γοργόνα, η αδελφή του
Μεγαλέξανδρου,
που θρηνούσε και φουρτούνιαζε το
πέλαγο.

Άμα λευτερωθεί η Κρήτη,
θα λευτερωθεί και μένα η καρδιά μου.

Άμα λευτερωθεί η Κρήτη,
θα γελάσω!

**Κάντε κλικ για ν' ακούσετε το
τραγούδι Δεν ήταν νησί**

Η **Ραλλού Φασουράκη** παρουσίασε το δίσκο του Μάνου Χατζιδάκι «**Ο Σκληρός Απρίλης του '45**» (1972), μια διασκευή λαϊκών και ρεμπέτικων τραγουδιών του Μεσοπολέμου και της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου, για μικρή ορχήστρα με μπουζούκι, κιθάρες, βιολί, μαντολίνο, άρπα, κοντραμπάσο και κρουστά.

Με αυτόν τον δίσκο ο Χατζιδάκις εισάγει τους «απόβλητους» μέχρι τότε ήχους του ρεμπέτικου μέσα σε κάθε σπίτι, με τον εκλεπτυσμένο ήχο του Χατζιδάκι...

Εδώ όμως η ενορχήστρωση δημιουργεί μια εφιαλτική ατμόσφαιρα και αντανακλά τα δίσεκτα χρόνια τόσο του '45, όσο και του '72 της Δικτατορίας.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
τη μουσική Τα ματόκλαδα

Η **Ραλλού Φασουράκη** παρουσίασε επίσης το δίσκο του Μάνου Χατζιδάκι **«Μυθολογία» (1965)**

Στιχουργός: Νίκος Γκάτσος

Ερμηνευτής: Γιώργος Ρωμανός

Για το δίσκο του «Μυθολογία» ο Χατζιδάκις έγραψε:

... “Σαν γνήσιος στρατηγός το '65 θέλησα να κάνω στην Ελλάδα μια επανάσταση. Αντί για τανκ, πήρα ένα παιδί – έφηβο μελαχρινό και όμορφο απ' την παιδική χορωδία των ανακτόρων και του είπα να τραγουδήσει.

Μου λέει: «για να τραγουδήσω χρειάζομαι καινούργιους **ΜΥΘΟΥΣ**».

– Πολύ σωστά, σκέφθηκα.

Και με τον **Γκάτσο** αρχίσαμε να κατασκευάζουμε μύθους τον έναν μετά τον άλλο, με κοπέλες πού 'χαναν τα κλειδιά από τη Θήβα, με Ιρλανδούς και Ιουδαίους που ψάχναν στην έρημο για γάμους και χαρά, μ' ευαίσθητους ληστές στην τελευταία τους στιγμή, μ' ένα παιδί που σφάζει φίλους κι αδελφούς γιατί ποτέ κανείς δεν του 'δωσε την σημασία την πρέπουσα, με τον Ορέστη που έγινε πουλί στο δάσος για να ξεφύγει από τη μοίρα του, μ' ένα παιδί που 'μοιαζε του Χριστού κι άλλα πολλά.

Κι ο ένας μύθος έμπαινε πάνω στον άλλο κι έγιναν τόσοι πολλοί και τόσοι δυνατοί που τρόμαξε το παιδί, τρόμαξε ο κόσμος, τρόμαξε και η εταιρία που θα έβγαζε τον δίσκο.

Όλοι τρομάξανε εκτός απ' τον Γκάτσο κι εμένα που εξακολουθήσαμε με περισσότερο πάθος την κατασκευή και σύνθεση των μύθων, ξεχνώντας εντελώς την επανάσταση που είχα προγραμματίσει...”

*Μάνος Χατζιδάκις*⁴¹

Ο Τζώνης ο μπόγιας

Ο Τζώνης είμαι ο μπόγιας
χάϊχο χάϊχο
τους φίλους μου έχω σφάζει
χάϊχο χάϊχο.

Αγόρασα πιστόλι
από παλιό φονιά
και πήγα στ' Αργοστόλι
και στην Κεφαλονιά.

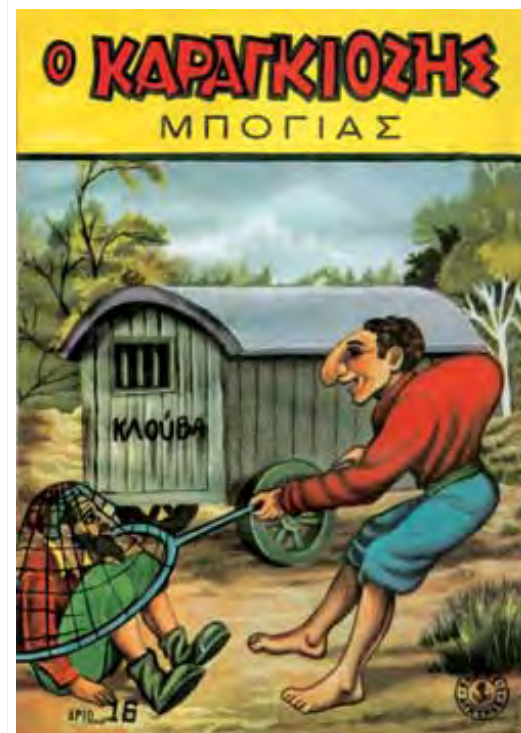
Γελούσε η πολιτεία
στην ήσυχη βραδιά
και στη μικρή πλατεία
φωνάζαν τα παιδιά.

Ο Τζώνης είμαι ο μπόγιας
χάϊχο χάϊχο
τ' αδέλφια μου έχω σφάζει
χάϊχο χάϊχο.

Δε με κέρασαν ούζο
δε μου 'δωσαν κρασί
τότε άρχισα να σκούζω
και μ' άκουσες κι εσύ.

Κουβέντες δεν σηκώνω
δεν παίρνω διαταγές
το σπίτι μου κλειδώνω
κι αρχίζω τις σφαγές.

Ο Τζώνης είμαι ο
μπόγιας
χάϊχο χάϊχο
τη μάνα μου έχω σφάζει
χάϊχο χάϊχο.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε το
τραγούδι Ο Τζώνης ο
μπόγιας

ΕΤΣΙ στη δεκαετία του '60 η **μεταβολή** εντοπίζεται στα εξής σημεία:

- Απορρίφθηκε από το ρυθμό, τη μελωδία και την ενορχήστρωση ό,τι είχε σχέση με τα δυτικά πρότυπα,
- ο φτηνός στίχος αντικαταστάθηκε από υψηλή ποίηση,
- οι ξένοι χορευτικοί ρυθμοί παραχώρησαν τη θέση τους στους ελληνικούς λαϊκούς και δημοτικούς ρυθμούς (5/8, 7/8, 8/8, 9/8, 3/4 τσάμικος),
- τα βιολιά, τα σαξόφωνα, οι τρομπέτες αντικαταστάθηκαν από το φλάουτο, το μπουζούκι, την κιθάρα, το τσέλο, το μαντολίνο.

Φορείς αυτής της αλλαγής ήταν η παρουσία και το έργο των **Χατζιδάκι και Θεοδωράκη**, αλλά και μια σειρά νεότερων συνθετών, που επηρεάστηκαν από αυτούς:

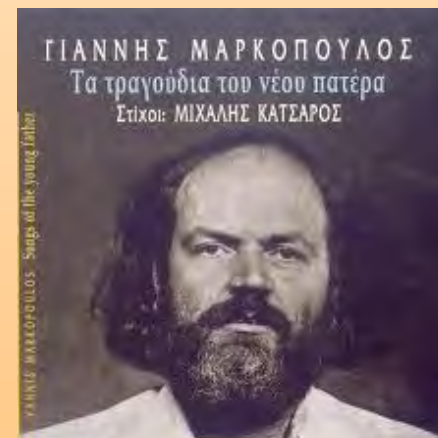
Σταύρος Ξαρχάκος, στερεότητα και ενορχηστρωτική εκφραστικότητα

Χρήστος Λεοντής, γνήσιος εκπρόσωπος της σχολής του Θεοδωράκη

Γιάννης Μαρκόπουλος, με το σύνθημα της «επιστροφής στις ρίζες»

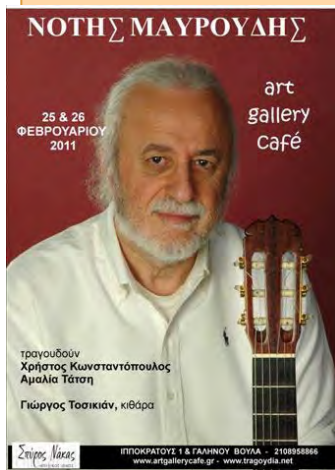

Δήμος Μούτσης, μουσική πρωτότυπη, μελωδική, ήθος και σοβαρότητα

Μάνος Λοΐζος, απλές, ωραίες, στέρεες φόρμες τραγουδιών, ακόμα και για «δύστροπους» στίχους

Σταύρος Κουγιουμτζής, μελωδίες με τόνο δραματικό, που συγγενεύουν με το λαϊκό, το δημοτικό τραγούδι και τους βυζαντινούς ύμνους και αποτυπώνουν τους καημούς της φυλής

Νότης Μαυρουδής, από τους στυλοβάτες του Νέου Κύματος

Μίμης Πλέσσας προικισμένος με πολυεδρικό ταλέντο, έγραψε πλήθος επιτυχιών

Ο επόμενος δίσκος που παρουσίασε η **Δέσποινα Ραχιώτη** ήταν «**Το μεγάλο μας τσίρκο**» (1974), του **Σταύρου Ξαρχάκου**. Ο δίσκος προέκυψε όταν το καλοκαίρι του 1973, μέσα στη χούντα, η **Τζένη Καρέζη** και ο **Κώστας Καζάκος** ανέβασαν στο θέατρο “Αθήναιον” το ομώνυμο έργο του **Ιάκωβου Καμπανέλλη**, στο οποίο μέσα από σατιρικά και δραματικά νούμερα και τραγούδια γινόταν μια αναδρομή στην ιστορία της Ελλάδας από την Τουρκοκρατία, τον Όθωνα ως την Μικρασιατική καταστροφή, τον πόλεμο του '40 και τη χούντα. Τα τραγούδια απέδιδαν ο **Νίκος Ξυλούρης** και τα μέλη του θιάσου.

Οι παραστάσεις αυτές μετατράπηκαν με την απήχησή τους στο κοινό στις «μαζικότερες- μέχρι το Πολυτεχνείο – πολιτικές συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας». Οι λογοκριτές της χούντας σταμάτησαν τις παραστάσεις, συνέλαβαν και φυλάκισαν τους πρωταγωνιστές του έργου.

Η ομάδα **Μοβ** πάνθηρες
Αναστασίου Ελένη
Βλάχου Σωτηρία
Δούρου Ειρήνη

παρουσίασε τους δίσκους
του **Μάνου Λοϊζου**:

Θαλασσογραφίες (1970) **Δούρου Ειρήνη**
Τραγούδια του δρόμου (1974) **Αναστασίου Ελένη**
Να 'χαμε τι να 'χαμε (1972) **Βλάχου Σίσσυ**

και το δίσκο
του **Χρήστου Λεοντή**
Καταχνιά (1964) **Δούρου Ειρήνη**

Ο **Μάνος Λοΐζος** έγραψε τραγούδια πολυαγαπημένα, οικεία και διαχρονικά. Τραγούδια του δίσκου **Θαλασσογραφίες** (1970), που παρουσίασε η **Ειρήνη Δούρου**, όπως τα Έχω έναν καφενέ, Μάνα δε φυτέψαμε, Σεβάχ ο Θαλασσινός, Το μήνυμα, καθρεφτίζουν την Ελλάδα του 1970, της ανεργίας, της ανελευθερίας και του ονείρου της φυγής. Ο δίσκος του **Τα τραγούδια του δρόμου** (1974), που παρουσίασε η **Ελένη Αναστασίου**, έχει ως θεματικό άξονα την ανελευθερία και την αντίσταση των πολιτών σε αυτή. Γράφτηκαν στη δικτατορία και κόπηκαν από τη λογοκρισία. Η **Σίσσυ Βλάχου** παρουσίασε το δίσκο του **Να 'χαμε τι να 'χαμε** (1972).

Ο Λιόντας

Στο Πήλιο στην Αργαλαστή
πιάσαν το Λιόντα το ληστή.

Στο Πήλιο στην Αργαλαστή
πιάσαν το Λιόντα το ληστή,
που 'χε τα χέρια τέσσερα
τα πόδια δεκατέσσερα
κι έβλεπε κι απ' την πλάτη
μ' ένα μεγάλο μάτι

Τι φταίει που 'γινες ληστής
τον ρώτησεν ο δικαστής
φταίει που 'χα χέρια τέσσερα
και πόδια δεκατέσσερα,
μα πιο πολύ το μάτι
που έβλεπα απ' την πλάτη.

Δεν είχε κάνει φονικά
ούτε χρωστούσε δανεικά,
μόνο που αυτό το μάτι του
το πίσω από την πλάτη του
τήραε τον αγά τον ψεύτη
το γενίτσαρο τον κλέφτη.

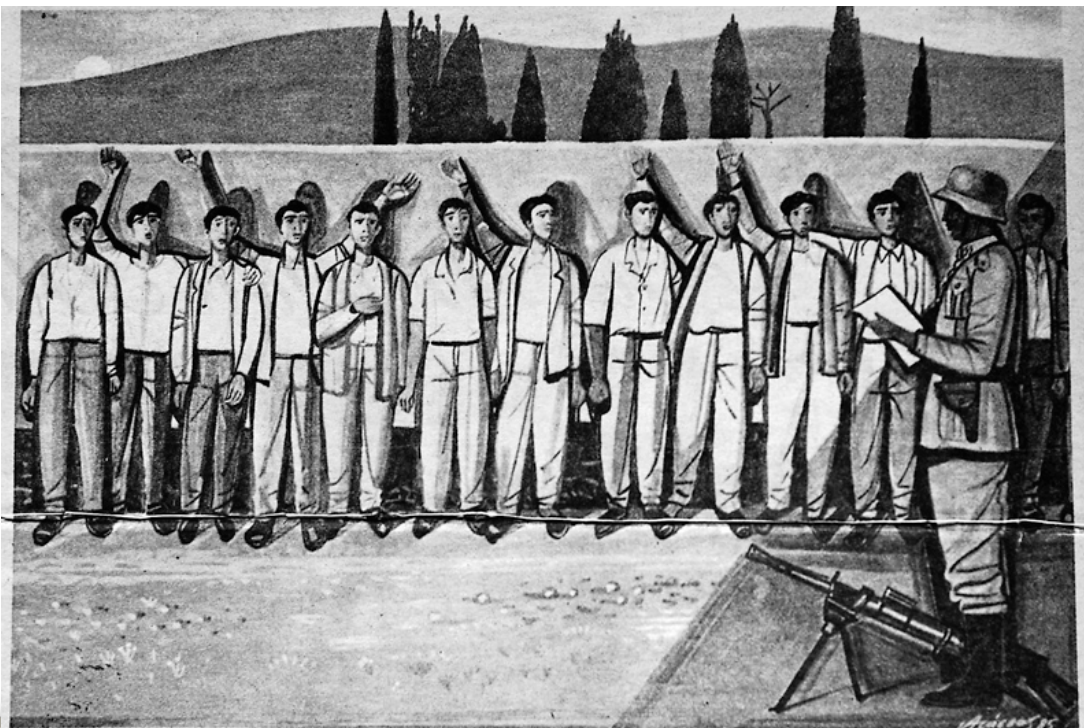
Στο Πήλιο στην Αργαλαστή
πιάσαν το Λιόντα το ληστή.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι Ο Λιόντας

Η **Ειρήνη Δούρου** παρουσίασε τον δίσκο-ντοκουμέντο του **Χρήστου Λεοντή «Καταχνιά»** (1964), που αναφέρεται στην τραγική για τη χώρα μας περίοδο «Κατοχή, -Αντίσταση-Απελευθέρωση», μέσα από τις εμπειρίες του στιχουργού Κώστα Βίρβου. Ο **Βίρβος** γράφει κάποια τραγούδια το **1944**, στην απομόνωση των κρατητηρίων, όπου οδηγείται μετά από βασανιστήρια, επειδή ως μέλος της **ΕΠΟΝ**, πιάνεται να γράφει στους τοίχους. Εκεί, την Πρωτομαγιά μαθαίνοντας για τους 200 εκτελεσμένους στην **Καισαριανή**, γράφει τα «**Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια**» και «**Ένας ξύλινος σταυρός**»...

Η εκτέλεση των 200 Ελλήνων στην Καισαριανή, χαρακτηριστικό του Τάσσου

Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια

Πρώτη εκτέλεση: **Στέλιος Καζαντίδης** και χορωδία

Αφήγηση: **Δημήτρης Μυράτ**

Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια,
τον ήλιο π' ανατέλλει να χαρώ.
Κι αν κάνετε τα στήθια μου κομμάτια,
εσείς πεθαίνετε κι όχι εγώ.

Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια,
δεν σκιάζομαι τα βόλια τα σκληρά.
Πηγαίνω στα ουράνια παλάτια
να στείλω στους ανθρώπους τη χαρά.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε
το τραγούδι
Δεν θέλω να μου δέσετε τα
μάτια

Από την ομάδα Ροζ Πάνθηρες

Η **Πευκιανάκη Έλενα**

παρουσίασε τους δίσκους
του **Διονύση Σαββόπουλου:**

- Το περιβόλι του τρελού (1969)
- Μπάλος (1971)

Η **Ειριάννα Τόκκα** παρουσίασε το δίσκο
του **Διονύση Σαββόπουλου:**

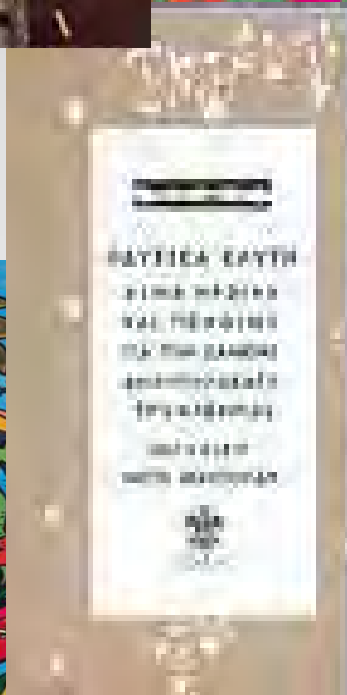
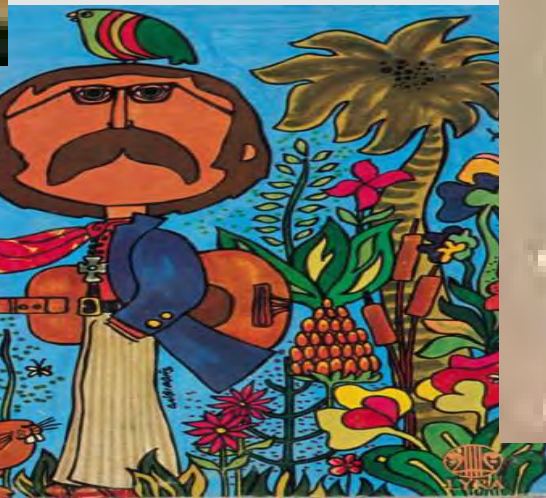
- Το Βρόμικο ψωμί (1972)
και του **Νότη Μαυρουδή**
- Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο
ανθυπολοχαγό της Αλβανίας (1968)

Η **Αμαρυλλίς Διαμαντοπούλου**

παρουσίασε τους δίσκους
του **Μίμη Πλέσσα**

- Θάλασσα πικροθάλασσα (1973)
- Μίλα μου για την λευτεριά (1974)

Ο Διονύσης Σαββόπουλος
κυριάρχησε στη μουσική σκηνή τη
δεκαετία του '70.

Τραγουδοποιός ανατρεπτικός και
επινοητικός
με έντονο το βιωματικό στοιχείο
με γλώσσα μοντέρνα
με ροκ απηχήσεις

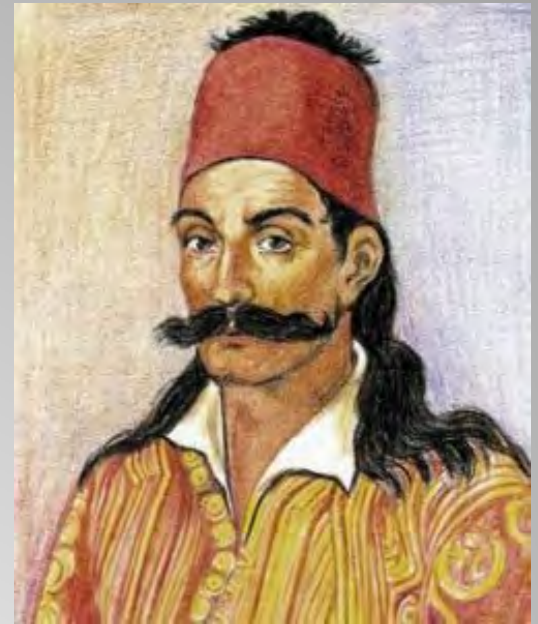
μετέφερε την αγωνία της γενιάς του
που αμφισβητεί, κριτικάρει,
σαρκάζει τα πάντα και ψάχνει για
νέα υγιή πρότυπα.

Σε συνέντευξή του δήλωσε για τη δεκαετία του '60:

«Ήταν μια αντίδραση στον
κομφορμισμό της εποχής. Ήταν μια
έκρηξη δημιουργικότητας και
χειραφέτησης. Ήταν μαγική, διότι είχες
την εντύπωση ότι τα πάντα μπορούν να
ειπωθούν. Όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά
παντού. Και ας σημειώσουμε εδώ ότι το 1-
1- 4 εμφανίστηκε στην Ελλάδα πριν από
το Μπέρκλεϊ και πριν από τον Μάη του
'68. Δηλαδή, ένα κίνημα που ξεκινάει με
φοιτητικά αιτήματα- αυτό ήταν το
χαρακτηριστικό όλων εκείνων των
κινημάτων- πολύ γρήγορα έφτανε να
γυρεύει την αλλαγή του παντός. Έπαιζε
τον εθνικό ύμνο των ΗΠΑ ο Τζίμι
Χέντριξ και η κιθάρα του σου έλεγε ότι ο
κόσμος θα γίνει καλύτερος και θα τον
κάνουμε εμείς. Αστροναύτες πήγαιναν στ'
άστρα. Ήταν η εποχή της ελπίδας. Αυτή
ήταν η μαγεία της».

«Ωδή στον Γεώργιο Καραϊσκάκη»

Η οθόνη βουλιάζει σαλεύει το πλήθος
εικόνες ξεχύνονται με μιας
πού πας παλικάρι ωραίο σαν μύθος
κι ολόισια στο θάνατο κολυμπάς.
Και όλες οι αντένες μιας γης χτυπημένης
μεγάφωνα και ασύρματοι από παντού
γλυκά σε νανουρίζουν κι εσύ ανεβαίνεις
ψηλά στους βασιλιάδες τ' ουρανού.
Ποιος στ' αλήθεια είμαι εγώ και πού πάω
με χίλιες δυο εικόνες στο μυαλό
προβολείς με στραβώνουν και πάω
και γονατίζω και το αίμα σου φιλώ.
Πού πας παλικάρι πομπές ξεκινούνε
κι οι σκλάβες σου ουρλιάζουν στο βωμό
ουρλιάζουν τα πλήθη καμπάνες ηχούνε
κι ο ύμνος σου τραντάζει το ναό.

Ο Διονύσης
Σαββόπουλος είπε ότι
εμπνεύστηκε αυτό το
τραγούδι από το θάνατο
του Che Guevara.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε το
τραγούδι Ωδή στον Γεώργιο
Καραϊσκάκη

Η ομάδα «Ανώνυμες»

Ζαφειροπούλου Μαργαρίτα
Σταματάκη Αρμονία
Φωτάκη Σμαράγδα

Παρουσίασε τους δίσκους του

Γιάννη Μαρκόπουλου

Ιθαγένεια (1972) **Σταματάκη Αρμονία**

Θητεία (1974) »

Χρονικό (1970) **Φωτάκη Σμαράγδα**

Μετανάστες (1974) »

το δίσκο του **Σταύρου Κουγιουμτζή**

Να 'τανε το '21 (1969) **Ζαφειροπούλου Μαργαρίτα**

και του **Δήμου Μούση**

Ο Άγιος Φεβρουάριος (1971) »

Με το μουσικό έργο του ο Γιάννης Μαρκόπουλος προβάλλει τις αντιλήψεις του για την ελληνική μουσική, που συνοψίζονται στο σύνθημα **«επιστροφή στις ρίζες»**, δηλαδή την αναβίωση παραδοσιακών μορφών και αξιών της δημοτικής μας μουσικής. Αυτή προέκυψε με το ηχόχρωμα της φωνής του Νίκου Ξυλούρη και τη χρήση παραδοσιακών οργάνων, όπως η λύρα, το σαντούρι, το λαούτο και το κανονάκι.

Η πρότασή του αυτή πήρε τις διαστάσεις ενός κινήματος τέχνης.

ΓΕΝΝΗΘΗΚΑ

Στίχοι: Κ.Χ Μύρης

Μουσική: Γιάννης Μαρκόπουλος

Πρώτη εκτέλεση: Νίκος Ξυλούρης

Γεννήθηκα στο βλέφαρο του κεραυνού,
σβήνω κυλώντας στα νερά.
Ανέβηκα στην κορυφή της συννεφιάς
σαλτάροντας με τις τριχιές
του λιβανιού,
πήρα το δρόμο της σποράς.

Κοιμήθηκα στο προσκεφάλι
του σπαθιού,
είχα τον ύπνο του λαγού.
Αγνάντευα την πυρκαγιά
της θυμωιάς
αμίλητος την ώρα της συγκομιδής,
πήρα ταγάρι ζητιανιάς.

Αντάμωσα τον χάρο της ξερολιθιάς,
το άλογο στ' αλώνι να ψυχομαχεί,
πήρα ταγάρι ζητιανιάς.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε το
τραγούδι Γεννήθηκα

Ο δίσκος του **Δήμου Μούτση** ο **Άγιος Φεβρουάριος** (1972) σε στίχους **Μάνου Ελευθερίου** έγινε για τη συμπλήρωση των 50 χρόνων από τη Μικρασιατική καταστροφή.

Ο **Άγιος Φεβρουάριος** σηματοδοτεί τις ανησυχίες του Μούτση που οδήγησαν σε ένα εντελώς προσωπικό ήχο μετά το 1980.

Χαρακτηριστικά του:

- λίγα έργα
- πρωτοτυπία, ανανέωση,
- μουσική γοητεία και δύναμη

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε το τραγούδι Άγιος Φεβρουάριος

Και η μαγεία της μουσικής
δημιουργίας συνεχίζεται...

Η βιβλιογραφία και οι ιστοσελίδες του διαδικτύου από όπου αντλήθηκε πληροφοριακό υλικό αναφέρονται αναλυτικά στις παρουσιάσεις των δίσκων.

Βασική πηγή: Κώστας Μυλωνάς, *Ιστορία του Ελληνικού Τραγουδιού*, Αθήνα, Κέδρος, 1985,1992, τομ. 2, 3.

Κάντε κλικ για ν' ακούσετε τη μουσική Gioconda

**Επιμέλεια παρουσίασης:
Ελένη Δημητρίου**